

УДК 631.115.11.

Суліменко Л. А.

кандидат економічних наук, доцент

Данкевич А. Є.

студент III курсу економічного факультету
Державна агроекологічна академія України

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Дається аналіз господарської діяльності фермерських (селянських) господарств та вказується на перспективи їх розвитку в умовах ринку.

Агропромисловий комплекс України сьогодні переживає не найкращі свої часи, оскільки кризові явища в сільському господарстві продовжують наростати. Про це свідчать показники виробництва основних сільськогосподарських культур по Україні за останні 8 років (табл. 1), де різко виражена тенденція спаду виробництва сільськогосподарської продукції. Так, у порівнянні з 1990 роком, в 1999 році валове вироб-

ництво зерна по Україні скоротилось на 29 млн. тонн або на 57%, цукрових буряків на 30 млн. тонн, або на 27%, поголов'я худоби зменшилось в 2,2 рази, в тому числі корів – в 1,5 рази, свиней – в 1.8 разів (таблиця 2).

Переважає більшість господарств стала збитковою, і ця тенденція продовжує зростати: 1995р.– 30%, 1996р.– 69%, 1997р.– 87%, 1998р.–93%, 1999р.– 96%.

Можливості призупинити спад

Таблиця 1

Виробництво основних сільськогосподарських культур в Україні, млн. тонн

Показники	1990 р.	1994 р.	1998 р.	1999 р.	1999 до 1990 р. (%)
Зернові	51,0	35,5	26,5	22,0	43,0
Цукровий буряк	44,3	28,2	15,5	14,2	32,0
Картопля	16,7	16,1	15,4	12,2	73,0
Овочі	6,7	5,1	5,5	4,5	67,2

Таблиця 2

Динаміка поголів'я худоби в Україні, тис. голів

Показники	1991 р.	1996 р.	1998 р.	1999 р.	1999 р. до 1990 р.(%)
ВРХ, в тому числі:	24623	17557	11952	10928	44,3
корови	8378	7531	5960	5565	66,4
свині	19427	13144	10328	10654	54,8

виробництва, стабілізувати, а в подальшому і наростити його потенціал, на нашу думку, можливі за умов створення нових форм господарювання, заснованих на приватній власності на землю. Земля повинна мати господаря – власника, який несе моральну і матеріальну відповідальність за результати своєї праці, зацікавлений в підвищенні ефективності виробництва.

Однією з найбільш ефективних форм господарювання на селі є селянські(фермерські)господарства. За даними статистики, в 1999 році кожне селянське(фермерське) господарство отримало прибуток в середньому 27 грн./га, а кожне колективне господарство збитки – 112 грн. на кожному гектарі.

Частка приватного сектору у виробництві сільськогосподарської продукції збільшилась з 29,4% в 1990р. до 59,9% в 1999р. Якщо громадський сектор на 83% земельної площі виробляє 43% валової продукції сільського господарства, то приватний сектор на 17% землі отримав 57% валової продукції сільського господарства при повному самофінансуванні.

Рішучим кроком вперед у вирішенні проблем фермерських господарств є Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору економіки». Впровадження його в життя дає можливість фермерам:

- 1) викупляти земельні ділянки, що у їхньому користуванні;
- 2) брати в оренду розпайовані землі;
- 3) збільшити площу придбаних

ділянок завдяки приєднанню до них своїх паїв, що стимулюватиме збільшення кількості селянських (фермерських) господарств.

На 1.01.2000 року в Житомирській області нараховувалось 375 фермерських господарств, у володінні яких 8972 гектари земельних угідь, в тому числі 8586 гектарів ріллі. Станом на 20.03.2000р. їх кількість зросла і становить 405 господарств.

В середньому на одне господарство припадає 21 га ріллі. Основна спеціалізація господарств – виробництво продукції рослинництва. Тваринницька галузь не досягла необхідного товарного виробництва і залишається на рівні натурального господарства.

В минулому році селянські господарства в середньому по області отримали по 230 ц/га цукрових буряків, 63,5 ц/га картоплі, 119,4 ц/га овочів, в той час як в громадському секторі відповідно 177,0 , 52,6 , 84,0 ц/га.

Одними з кращих селянських господарств в області є «Надія» Червоноармійського, «Кредо» Новоград – Волинського, «Малосілківське», ТВ «Віктор» Бердичівського району, «Надія» Любарського району. «Унава» Попільнянського району.

Про результати роботи передових фермерських господарств в порівнянні з середніми показниками району та області свідчать дані таблиці 3. Ці дані свідчать про те, що в фермерських господарствах з року в рік спостерігається тенденція до

Таблиця 3

Аналіз роботи фермерських господарств Житомирської області

Культура, роки	По СФГ			По району			По області		
	Урожай- ність, ц/га	Прибуток+ (збиток-) на 1 ц, грн.	Рента- бель- ність,%	Урожай ність, ц/га	Прибуток+ (збиток-) на 1 ц, грн.	Рента- бель- ність,%	Урожай ність, ц/га	Прибуток+ (збиток-) на 1 ц, грн.	Рента- бель- ність,%
Фермерське господарство "Надія" Червоноармійського району									
Картопля 1997	122	211,1	94	73,6	-1,2	-10	55,8	-7,79	-25,1
1998	201	32	254	106	-2,9	-10	80,1	-8,86	-23,8
1999	136	30,7	241	68		0,1	52,6	-6,99	-12,2
Овочі 1997	156	8	67	148,3	-0,3	-1	96,7	-6,8	-26,9
1998	72	11,5	86	39	-22,2	-58	75,1	-7,49	-22
1999	376	22,5	297	156	10,3	95	84	9,2	30,1
Фермерське господарство "Малосілівське" Бердичівського району									
Зернові 1998	39,3	2,1	31	21,9	-1,1	-6	15,7	0,29	-1,2
1999	38,6	9,6	28	28,7	4,73	25,1	17,3	3,06	15,9
Цукровий 1998	211	0,8	24	153,6	-	-	174	-0,65	-6,7
буряк 1999	283	1,05	26	166,5	-0,63	-5,1	177,7	-0,17	-1,6

підвищення урожайності сільськогосподарських культур і, як результат, збільшення прибутків, а в колективному секторі навпаки.

Так, в 1999р. в Малосілівському фермерському господарстві отримано урожай цукрових буряків 283 ц/га, що в 1,7 рази більше відповідного районного і в 1,6 рази обласного показників. Якщо в господарстві з 1 ц цукрових буряків отримують прибуток 1,05 грн., то в середньому по району і області збитки - 0,63грн. і 0,17 грн.

Аналогічна ситуація у фермерському господарстві «Надія» Червоноармійського району, де фермер Сірик Володимир Петрович займається вирощуванням картоплі і овочів.

У 1999р. урожай картоплі склав 136 ц/га, що на 68 ц/га (50%) більше відповідного районного і на 83,4 ц/га (61,3%) обласного показників. У 1999р., порівняно з 1997 роком, рентабельність

вирощування картоплі зростає в 2,5 рази і становить 241%.

Світовий досвід показує, що формування високотоварних фермерських господарств - це тривалий і кропіткий процес. На сьогоднішній день в розвинутих країнах світу фермерство займає провідні позиції у виробництві сільськогосподарської продукції.

Так, в сільському господарстві США вже понад 200 років саме фермерські господарства є основними товаровиробниками с.-г. продукції і досягли найбільшої ефективності в світі. Причому, вони настільки ефективні, що завдяки їм Сполучені Штати Америки є лідером серед країн з найбільш розвинутим сільськогосподарським виробництвом.

Зарубіжний досвід свідчить, що фермерство - один з дійових шляхів відродження підприємницької діяльності сільськогосподарських виробників. При цьому переваги

цієї форми господарювання визначаються наступним :

по-перше, фермер, одержуючи засоби виробництва у приватну власність, має суттєві стимули до в и с о к о п р о д у к т и в н о ї праці, господарського ставлення до землі;

по-друге, в селянських господарствах поєднуються функції власності, праці та управління в одній особі, що стимулює додатковий імпульс до ефективного ведення с і л ь с ь к о г о с п о д а р с ь к о г о виробництва.

Однак на даному етапі фермерські господарства на Україні ще не стали повноцінними т о в а р о в и р о б н и к а м и сільськогосподарської продукції, але на перспективу фермерство, як нова і рівноправна форма господарювання, повинна зайняти провідне місце на українському продовольчому ринку.

Для їх становлення необхідні певні економічні умови і час, які значною мірою залежать від нижченаведених чинників:

1) удосконалення фінансово-кредитної та податкової політики;

2) створення належного земельного законодавства;

3) формування відповідної інфраструктури послуг, служби агросервісу, переробки і збуту продукції;

4) спрощення фінансової звітності фермерських господарств, що сприятиме зниженню трудомісткості обліку, значно полегшить проведення аудиторських перевірок;

5) державна підтримка фермерських господарств у створенні виробничої бази;

6) проведення спеціальної підготовки фермерів на базі середніх та вищих навчальних закладів.

Отже, як свідчить аналіз господарської діяльності фермерських господарств, вони є однією з ефективних форм господарювання в сільському господарстві, однак для подальшого їх розвитку в умовах ринкової економіки необхідно створити сприятливе економічне середовище.